

**Slovo „prázdné“**

**Ladislav Hejdánek**

This is a part of the original document:

[2005](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2005](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 26. 1. 2005
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 26. 1. 2005

## Slovo „prázdné“

Anaxagoras prý řekl, že slovo „osud“ je „prázdné jméno“ (protože „z toho, co se děje, nic neděje se osudem“ – zl. A 66). To však je nepřesnost, ba omyl. Každé jméno je jménem jen tehdy, když něco pojmenovává; přitom není důležité, zda to, co pojmenovává, je něco skutečného. Anaxagorův omyl sdíleli snad všichni presokratci, a přetrvával dál i u dalších myslitelů; ten omyl spočíval ovšem v tom, že to, co můžeme přesně minit, je eo ipso skutečné (bez tohoto omylu není myslitelný pythagoreismus, ale ani platónské učení o idejích). Slovo (nebo jméno), které nic neznamena, nic nepojmenovává ani neoznačuje, prostě není žádným slovem, nýbrž je to pouhé „zaznění zvuku“, *flatus vocis* (nebo skupinou písmen, pokud je napíšeme). Není to „prázdné jméno“, ale žádné jméno. Slovo „osud“ něco znamená; to, k čemu svým významem poukazuje, je nutně „něčím“, a my můžeme toto „něco“ podrobit zkoumání a kritice. Nejen v běžné mluvě, ale i v dějinách filosofie, a dokonce věd je spousta takových pojmenování či slov, která jsou nerozlučně nebo alespoň velmi těsně spjata s omyly. Ale abychom mohli něco označit za omyl, musíme to (byť jako omyl) pochopit, a ono je co chápat a co kritizovat. Ovšem také nemusí jít o omyl, nemusí jít jen o označení něčeho, co „není“, co „neexistuje“ a čeho bychom eo ipso mohli prostě nedbat. Celá matematika a geometrie atd. se tematicky vztahuje k číslům a rovinným obrazcům nebo třírozměrným tělesům atd., které nikde v tomto světě „neexistují“, protože to jsou jen myšlenkové konstrukty. A každý uzná, že nemůžeme jen proto prohlásit, že jejich označení jsou jen „prázdna jména“. Právě naopak: čísla i geometrické útvary atp. se v některých směrech „chovají“ (jeví) jako skutečnosti. Pokus přesně a postačujícím způsobem myslíme (definujeme) trojúhelník, zbývá nám ještě obrovský úkol poznat jeho vlastnosti v nových a nových souvislostech (můžeme pak ustavit celou „vědu“ o trojúhelnících, trigonometrii). Ta ovšem stojí na některých principiálních předpokladech, pro které mohou existovat alternativy; vedle eukleidovské geometrie máme i geometrie neeukleidovské, které jsou použitelné pro jiné účely a za jiných okolností. Bylo by zřejmě absurdní prohlásit eukleidovskou geometrii prostě za chybnou a tudíž bezpředmětnou, nicotnou; ale i kdybychom to mohli učinit, nestává se tím tato klasická geometrie „ničím“, ani se nestává „prázdnou“.

(Písek, 050126–1.)